

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2018

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

DÉ hAOINE 8 MEITHEAMH – MAIDIN 9:30 – 12:20

Scrúduimhir

Don Scrúdaitheoir amháin

Cuid a hAon Ceisteanna Gearrfhreagra	Marc Iomlán	Scr. Comh.	Scr. Ach.	Comh. Ach.
Ceist 1				
Ceist 2				
Ceist 3				
Ceist 4				
Ceist 5				
Ceist 6				
Ceist 7				
Ceist 8				
Ceist 9				
Ceist 10				
Ceist 11				
Ceist 12				
Marc Carnach				
Marcanna Dícheadaithe				
Marc Glan				

Nóta: Ná déan dearmad an páipéar seo a thabhairt ar ais i dteannta do fhreagarleabhair nó caillfidh tú marcanna.

CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 80 MARC

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SNA SPÁSANNA ATÁ ANN DÓIBH

1. Tírdhreach a Aithint

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Sa tábla thíos, meaitseáil gach ceann de na gnéithe seo a leanas leis an tagairt eangaí is fearr a mheaitseálann a suíomh ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis:

- Gréasán de dhraenáil treilíse
- Gréasán de dhraenáil chraobhach
- Súmaire
- Dromchla ardchláir atá 100 méadar ar airde.

Tagairt Eangaí	Gné
G 74 35	
G 74 46	
G 68 39	
G 71 45	

(ii) Ainmnigh gréasán draenála **amháin** eile nár ainmníodh thuas.

(iii) Cén cineál locha é Loch Ghleann an Chairthe (*Glencar Lough*), atá le fáil ag an tagairt eangaí G 74 43?

[8m]

2. Aerfótagrafaíocht

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Shligeach a ghabhann leis an bpáipéar seo agus na híomhánna de chuid Google Street View thíos den cheantar céanna i Sligeach. Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Sa tábla thíos, bain úsáid as an nodaireacht aitheanta chun suíomh gach ceann de na ceantair a thaispeántar in íomhánna **A**, **B** agus **C** de chuid Google Street View a thabhairt.

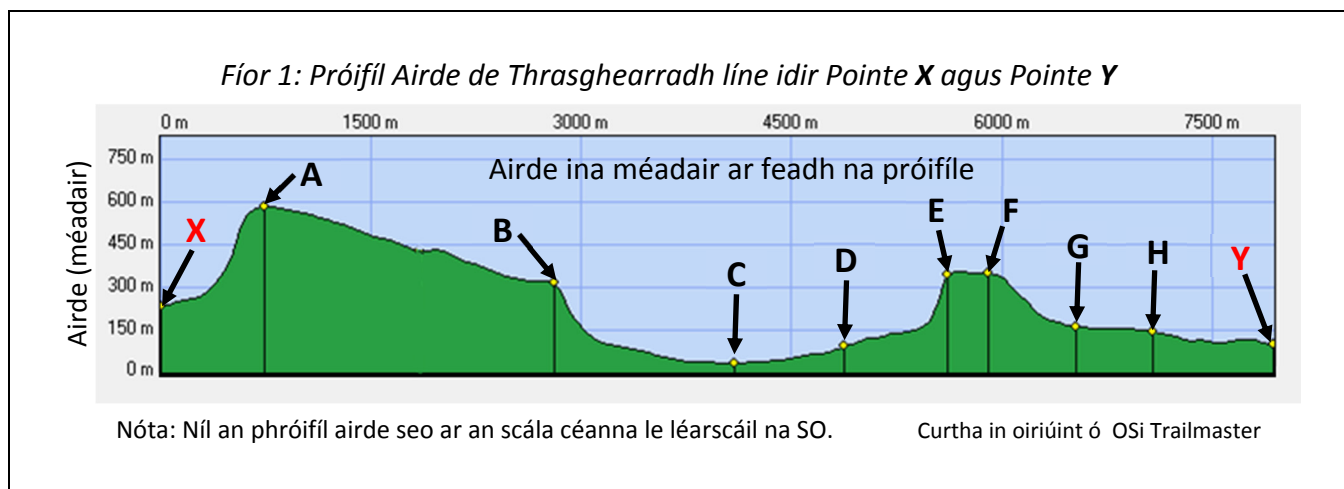
	Íomhá Google Street View	Suíomh ar an Aerfótagraf
A	Foirgneamh ardéirí/ ionad árasán	
B	Droichead	
C	Séipéal	

- (ii) Luaigh an **cineál** aerfótagrafaíochta a úsáideadh don aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo.

[8m]

3. Próifíl Airde

Aimsigh pointe **X**, G 730 470, agus pointe **Y**, G 730 390, ar an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo. Tá an dá phointe ar oirlíne 73. Taispeánann Fíor 1 próifíl airde de thrasghearradh líne idir pointe **X** agus pointe **Y**.

Bain úsáid as an léarscáil 1:50 000 agus as an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis agus as an bpróifíl airde thuas, agus cuir in iúl cé acu atá gach ceann de na ráitis a leanas fíor nó bréagach.

- (i) Tá **X** suite i mbaile fearainn an Leasa Dhuibh (*Lisduff*). _____
- (ii) An airde ag **Y** ná 160 méadar. _____
- (iii) Tá an fhána idir **A** agus **X** ag féachaint ó dheas. _____
- (iv) Tá Abhainn Dhroim Chliabh (*Drumcliff River*) suite ag **C**. _____
- (v) Tá an fhána idir **B** agus **C** dronnach. _____
- (vi) Tá bóthar réigiúnach an N16 suite ag **D**. _____
- (vii) Tá an talamh idir **E** agus **F** ar fhána oirthearach Shliabh Cope (*Cope's Mountain*). _____
- (viii) Tá foraois bhuaircíneach idir **G** agus **H**. _____

[8m]

4. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Cén airde, ina méadair, atá sa phointe is airde a thaispeántar ar an léarscáil?

- (ii) Tabhair tagairt eangaí sé fhigiúir do Bhrú Saoire Neamhspleách i Sligeach.

- (iii) Tomhais, ina chiliméadair, fad an charrbhealaigh dhúbailte (an débhealach) ar bhóthar an N4.

- (iv) Ríomh, ina km², gar-achar na **talún** siar ó oirlíne 70.

[8m]

5. Coincheap an Réigiúin

Freagair gach ceann de na ceistanna a leanas sa tábla thíos.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na cineálacha réigiúin a leanas leis an sainmhíniú sa tábla is mó a luaitear leis:

Réigiún Forimeallach Réigiún Riaracháin Réigiún Cultúir Réigiún Geomorfach

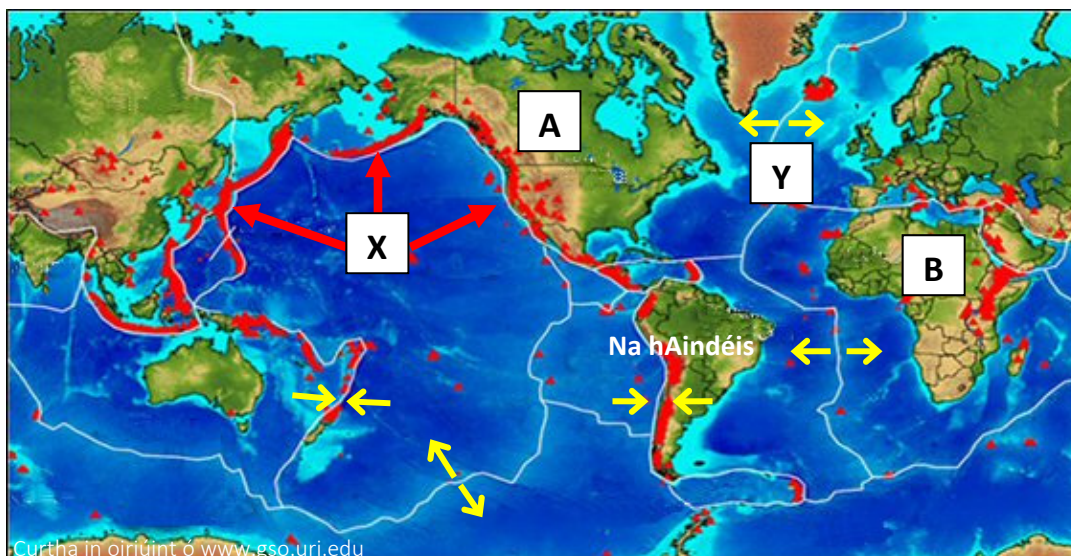
- (ii) Meaitseáil gach ceann de na samplaí de réigiúin a leanas leis an sainmhíniú sa tábla is mó a luaitear leis:

An Domhan Ioslamach Tuaisceart na hIorua Co. Loch Garman Boirinn

C.5(i)	Sainmhíniú ar Réigiún	C.5(ii)
An Cineál Réigiúin		Sampla de Réigiún
	Réigiún a mbaineann tréithe fisiceacha áirithe leis, e.g. an cineál carraige.	
	Réigiún atá faoi riar ag údaráis áitiúla.	
	Réigiún ar an imeall ina bhfuil easpa forbartha ar ghníomhaíochtaí geilleagracha.	
	Réigiún a bhfuil patrún ar leith ann ó thaobh reiligiúin de.	

[8m]

6. Teicteonaic Phlátaí

Teorainn phlátaí Treo ina bhfuil an pláta ag gluaiseacht

Scrúdaigh an léarscáil thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Ainmnigh gach ceann de na plátaí a bhfuil na lipéid **A** agus **B** orthu.

A. _____

B. _____

- (ii) Ainmnigh an **dá** phláta a bhuail le chéile agus a chruthaigh sliabhraon na nAindéis.

1. _____

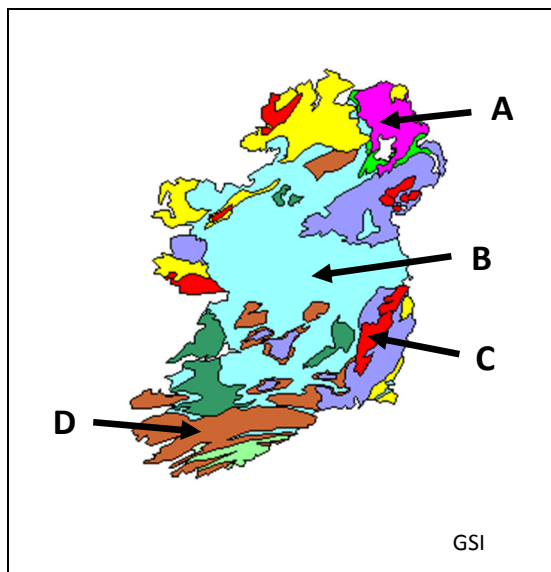
2. _____

- (iii) Cén t-ainm a thugtar ar limistéar **X** ina dtarlaíonn creathanna talún agus brúchtadh bolcánach?

- (iv) Ainmnigh an cineál teorainn phlátaí atá ag **Y**.

[8m]

7. Carraigeacha na hÉireann

Curtha in oiriúint ó staticflickr.com; sandatlas.org; macgeo.org; Cdn.thinglink.me

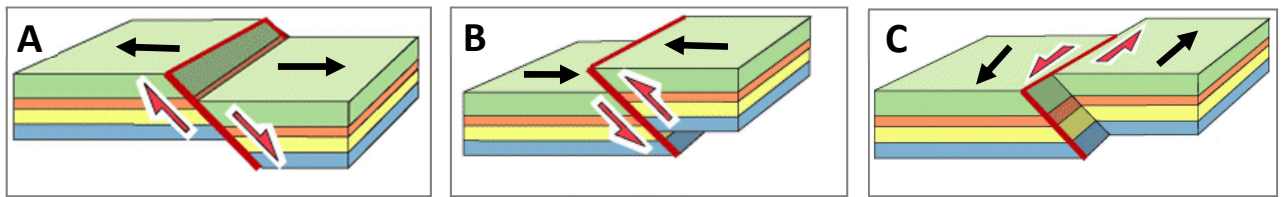
Scrúdaigh léarscáil na hÉireann agus na fótagraif de charraigeacha thuas, agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Meaitseáil gach ceann de na suímh ar an léarscáil, **A**, **B**, **C** agus **D** leis an sampla den charraig sa tábla thíos is mó a luaitear leis.
- Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **W**, **X**, **Y** agus **Z** leis an sampla den charraig sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.

C.7(i)	Sampla den Charraig	C.7(ii)
Suíomh (Litir)		Fótagraf (Litir)
	Aolchloch	
	Basalt	
	Gaineamhchloch	
	Eibhear	

[8m]

8. Éascadh

Curtha in oiriúint ó University of Leeds

Scrúdaigh na híomhánna thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na híomhánna **A**, **B**, agus **C** leis an gcineál éisc sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann í.
- (ii) Cuir tic sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu le comhbhrú, le teannas nó le fiaradh is mó a luaitear gach éasc a ainmnítear sa tábla thíos.

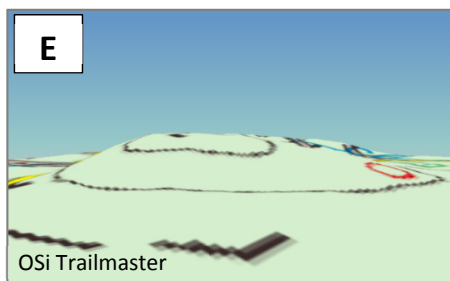
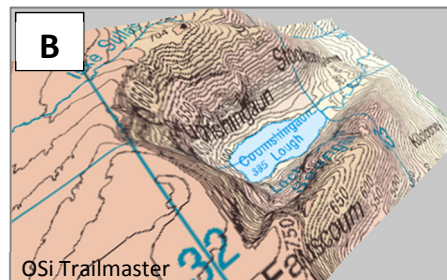
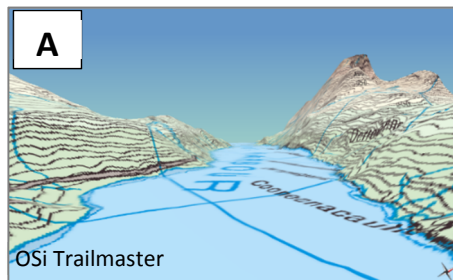
C.8(i)	An Cineál Éisc	C.8(ii)		
Litir		Comhbhrú (✓)	Teannas (✓)	Fiaradh (✓)
	Frithéasc			
	Éasc Claohlúcháin			
	Gnáthéasc			

- (iii) Cuir in iúl cé acu atá an ráiteas a leanas fíor nó bréagach.

Is gnéithe iad horst agus graben a bhaineann leis an éascadh.

[8m]

9. Tírdhreach – Léirmhíniú ar Íomhánna

Scrúdaigh na híomhánna thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na híomhánna **A, B, C, D, E** agus **F** leis an ngné thírdhreacha sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann í.

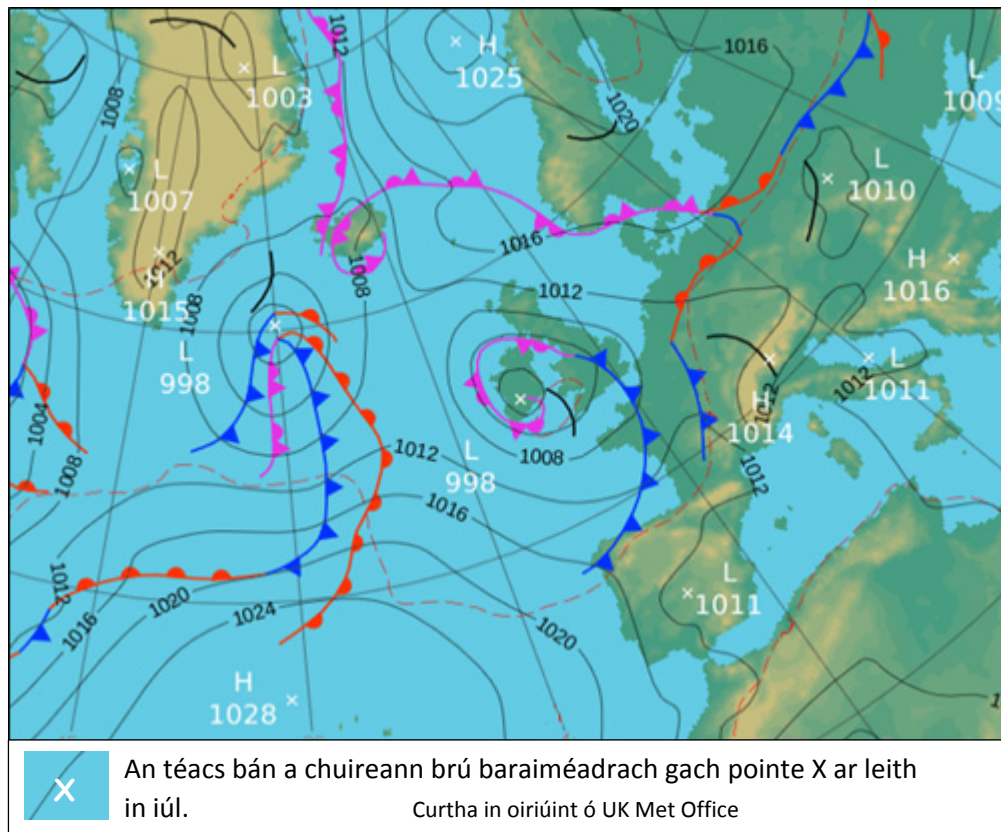
An Ghné Thírdhreacha	Litir
Speireacha comhthrasnacha	
Droimnín	
Fiord	
Stríocadh	
Siorc/coire/comloch	
Dumhcha barchain	

- (ii) Cuir in iúl cé acu atá an ráiteas seo a leanas fíor nó bréagach.

Foirmítear dumhcha barchain mar thoradh ar shil-leagan gaoithe i ngaineamhlaigh.

[8m]

10. An Aimsir

Scrúdaigh an chart shionoptach aimsire thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Cad é an brú baraiméadrach is ísle a thaispeántar ar chart na haimsire, ina heicteapascail/milleabair?

- (ii) Ainmnigh an cineál fronta aimsire atá os cionn na hÍoslainne.

- (iii) Cad é an brú baraiméadrach is airde sa fhrithchíoclón siar ó dheas ó Éirinn a thaispeántar ar chart na haimsire, ina heicteapascail/milleabair?

- (iv) Cuir in iúl cé acu atá an ráiteas seo a leanas fíor nó bréagach.

Tá luas na gaoithe os cionn na hIorua níos mó ná luas na gaoithe os cionn na hÉireann.

[8m]

11. Easpórtálacha na hÉireann

D'fhógair an tAire Talmhaíochta, Bia agus Mara, an tUasal Michael Creed TD, gur sháraigh luach easpórtálacha agraibhia agus dí na hÉireann €11 bhilliún den chéad uair riamh in 2016. Dúirt sé gur gné shuntasach den éacht seo an tionchar atá á imirt ag éagsúlú an mhargaidh sa bhliain inar bheartaigh an Ríocht Aontaithe ar an Aontas Eorpach a fhágáil.

Tháinig titim 8% ar an trádáil leis an Ríocht Aontaithe mar thoradh ar rátaí malairte dúshlánacha, ar éiginnteacht de bharr Brexit agus ar bhrú breise ó thaobh na hiomaíochta de. Rinneadh an titim sin a chúiteamh san fhás a tháinig ar easpórtálacha go margaí idirnáisiúnta agus go margaí éiritheacha mar Mheiriceá Thuaidh (+€200 milliún go €1.1 billiún), an tSín (+35% go €845 milliún) agus an chuid eile den Áis (+6% go €330 milliún).

Tháinig méadú 13% san iomlán ar lastais go margaí idirnáisiúnta, go dtí luach go thart ar €3.5 billiún. Is iad na heaspórtálacha ba mhó ar tháinig an fás orthu in 2016 ná bianna ullmhaithe, caoireoil, deochanna agus muiceoil, agus tháinig fás níos lú ná sin ar tháirgí déiríochta.

Curtha in oiriúint ó agriland.ie

Léigh an sliocht thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Tabhair **dhá** chúis, a bhfuil tagairt dóibh sa sliocht thuas, ar tháinig titim ar an trádáil leis an Ríocht Aontaithe.

1. _____

2. _____

- (ii) Cad a rinne meath na trádála leis an Ríocht Aontaithe a chúiteamh?

- (iii) Cén difríocht a bhí idir luach na n-easpórtálacha chun na Síne agus chun an chuid eile den Áis (ina mhilliún €)?

- (iv) Ainmnigh **dhá** cheann de na hearraí ba láidre maidir le fás na n-easpórtálacha a dtagraítear dóibh sa sliocht.

1. _____

2. _____

[8m]

12. Léirmhíniú ar Staitisticí

Innéacsanna Praghasleibhéil d'Earraí agus do Sheirbhísí Tomhaltais i dTíortha Áirithe i gcoibhneas le Meán an Aontais Eorpaigh (AE) (AE-28 = 100), 2016

Tír	Bia	Éadach & Bróga	Iompar	Cumarsáid	Bialanna & Óstlanna
Poblacht na Seice	79.4	93.1	51.6	93.2	56.5
An Danmhairg	146.0	133.0	123.7	79.8	149.8
An Ghearmáin	106.5	102.8	119.0	98.0	108.9
Éire	119.3	111.8	108.8	133.6	120.1
An Spáinn	95.8	92.0	79.6	108.8	85.6
An Ríocht Aontaithe	96.4	91.3	138.0	128.7	111.0
An Íoslainn	148.4	164.9	168.1	107.4	162.1
Meán an AE-28	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Curtha in oiriúint ó Eurostat

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- (i) Cén tír ina raibh an t-innéacs praghasleibhéil ab ísle do Bialanna & d'Óstlanna i gcoibhneas le meán an AE-28?

- (ii) Cé acu tír díobh ina raibh an t-innéacs praghasleibhéil don Chumarsáid ba chóngaraí do mheán an AE-28?

- (iii) Cé mhéad tír inar sháraigh na hinnéacsanna praghasleibhéil do Bhia, d'Éadach & Bróga agus don Iompar go léir meán an AE-28?

- (iv) Ainmnigh **dhá** tír ar bith sa tábla thuas nach bhfuil i limistéar an euro.

1. _____

2. _____

[8m]

CUID A DÓ – CEISTEANNA STRUCHTÚRTHA agus AISTE – 320 MARC

Ní mór duit tabhairt faoi **CHEITHRE** cheist, mar seo a leanas:

- **DHÁ** cheist as **Roinn 1 – Croí-Aonaid**:
 - Ceist **amháin** as Ceist 1, 2 agus 3 **(80 marc)**
 - AGUS**
 - Ceist **amháin** as Ceist 4, 5 agus 6 **(80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 2 – Toghaonaid (80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 3 – Roghaonaid (80 marc)**

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SA FHREAGARLEABHAR

ROINN 1 – CROÍ-AONAD

Ceist 1 go 6

NÍ MÓR duit tabhairt faoi **DHÁ** cheist:

CEIST AMHÁIN as **Patrúin agus Próisis sa Chomhshaol Fisiceach (Ceist 1 go 3)**

AGUS

CEIST AMHÁIN as **Tíreolaíocht Réigiúnach (Ceist 4 go 6)**

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

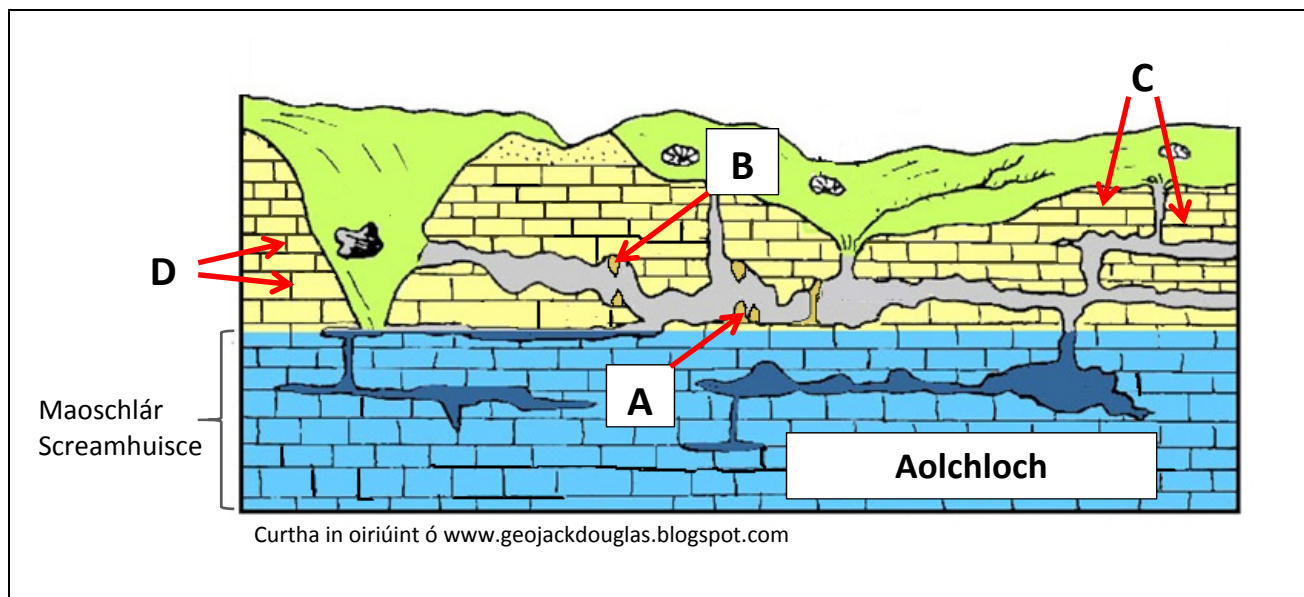
PÁTRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Freagair ceist **AMHÁIN**

Ceist 1

1A. Tírdhreach Charstach

Scrúdaigh an léaráid thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Ainmnigh an dá ghné a bhfuil na lipéid **A** agus **B** orthu.
- Cén téarma a thugtar ar na línte cothrománacha ag **C** a fhaightear san aolchloch?
- Cén téarma a thugtar ar na línte ingearacha ag **D** a fhaightear san aolchloch?
- Ainmnigh **dhá** phróiseas ar bith sa sionchaitheamh ceimiceach.
- Mínigh go hachomair ceann **amháin** de na próisis sa sionchaitheamh ceimiceach a d'ainmnigh tú thuas.
- Mínigh go hachomair cad is brí le *maoschlár screamhuisce*.

[20m]

1B. Iseastatacht

Tabhair cur síos agus míniú ar conas a théann an iseastatacht i bhfeidhm ar an tírdhreach cósta **nó** ar an tírdhreach abhann.

[30m]

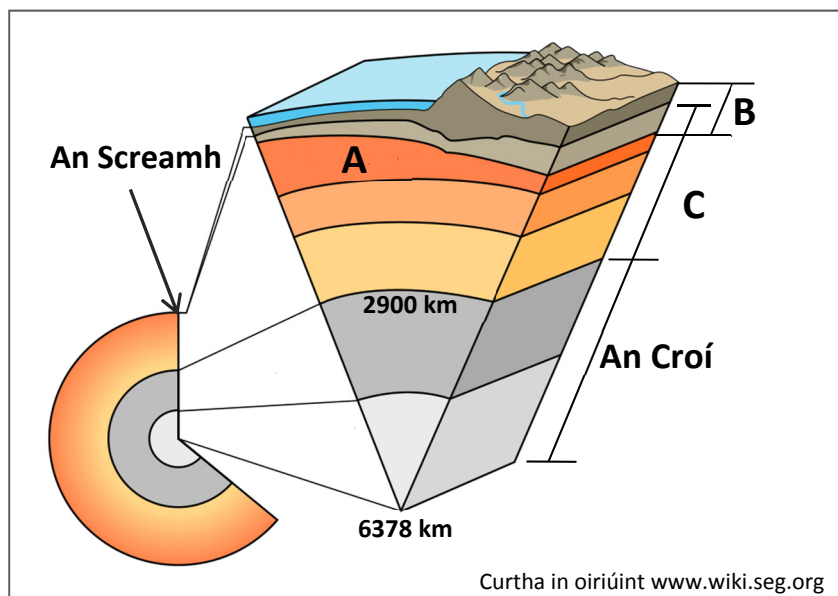
1C. Bolcáin

Pléigh na hiarmhairtí dearfacha a bhaineann le bolcáin.

[30m]

Ceist 2

2A. Struchtúr an Domhain

Scrúdaigh an léaráid thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Ainmnigh gach ceann de shraitheanna an domhain a bhfuil na lipéid **A**, **B** agus **C** orthu.
- Ainmnigh an **dá** phríomh-mhianra a fhaightear sa chroí.
- Cén t-ainm a thugtar ar an teorainn idir an screamh agus an maintlín?
- Mínigh go hachomair conas a ghluaiseann plátaí.
- Mínigh go hachomair cad is brí le *fórsaí ingineacha*.

[20m]

2B. Síonchaitheamh

Mínigh ról na teochta i bpróiseas an tsíonchaithimh fhisicigh/mheicniúil.

[30m]

2C. Próisis Dromchla

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Freagair (i) nó (ii).

- Ainmnigh **dhá** ghné ar an léarscáil a foirmíodh mar thoradh ar phróisis abhann, ar phróisis oighreacha nó ar phróisis chósta agus tabhair a dtagairt eangaí sé fhigiúr. Mínigh conas a foirmíodh ceann **amháin** ar bith de na gnéithe seo.

nó

- Agus tagairtí eangaí á n-úsáid agat, aimsigh limistéar ar an léarscáil ina bhfuil fána an-ghéar **agus** limistéar ar an léarscáil ina bhfuil fána réidh. Tabhair cur síos agus míniú ar phróiseas ollghluaiseachta **amháin** ar bith a d'fhéadfadh a bheith ag feidhmiú i limistéir dá leithéid.

[30m]

Ceist 3

3A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann acu seo a leanas mar is ceart:

- Cúrsa iomlán Abhainn Dhroim Chliabh (*Drumcliff River*)
- **Dhá** loch ainmnithe
- An limistéar iomlán talún os cionn 300 méadar taobh ó dheas de thuaidhlíne 43.

[20m]

3B. Idirghníomhú an Duine le Timthriall na gCarraigeacha

Bíonn an duine ag idirghníomhú le timthriall na gcarraigeacha i mórán slite.

Tabhair cur síos agus míniú ar an tslí a dtarlaíonn an t-idirghníomhú seo le timthriall na gcarraigeacha agus tagairt agat do cheann **amháin** acu seo a leanas:

- Mianadóireacht
- Eastóscadh ábhar tógála
- Saothrú ola/gáis
- Táirgeadh fuinnimh gheoiteirmigh.

[30m]

3C. Teorainneacha Plátaí

Tabhair cur síos agus míniú ar theorainneacha scriosacha plátaí.

[30m]

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

Ceist 4 go 6

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Ceist 4

4A. Scileanna Léarscáile

Tarraing sracléarscáil de réigiúin in **Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus ainmnigh gach ceann acu seo a leanas:

- Abhainn ainmnithe
- Imlíne de ghné rilífe ainmnithe (ar thalamh ard nó ar thalamh íseal)
- **Dhá** ionad uirbeacha ainmnithe.

[20m]

4B. Coincheap an Réigiúin

Scrúdaigh an tslí ar féidir cultúr a úsáid chun sainmhíniú a dhéanamh ar réigiún, agus tagairt agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

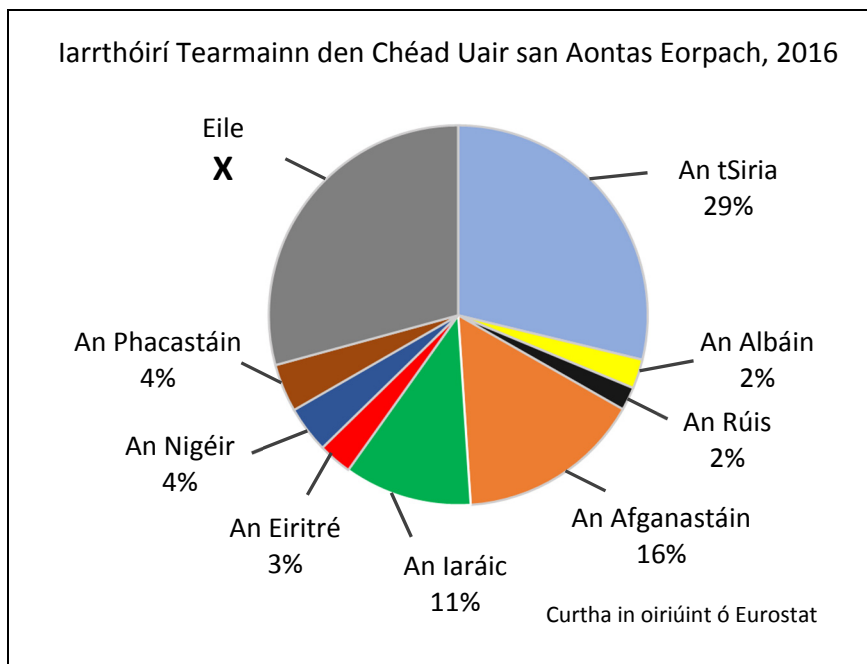
4C. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil – Talmhaíocht

Mínigh tionchar na haeráide ar fhorbairt na talmhaíochta in **dhá** réigiún chodarsnacha san **Eoraip** (nach bhfuil in Éirinn) a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

Ceist 5

5A. Dinimic Daonra

Scrúdaigh an chairt thuas a thaispeánann tír dhúchais na n-iarrthóirí a chuir isteach ar thearmann den chéad uair san Aontas Eorpach (AE) in 2016 agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Ainmnigh an **dá** thír as ar tháinig an céatadán ba mhó de na hiarrthóirí a chuir isteach ar thearmann san AE den chéad uair in 2016.
- Mínigh go hachomair cúis **amháin** ar áiteanna mealltacha d'iarrthóirí ar thearmann iad ballstáit an Aontais Eorpaigh.
- Ríomh **X**, an céatadán de na hiarrthóirí a chuir isteach ar thearmann den chéad uair agus a bhí i gcatagóir na dtíortha dúchais *Eile*.
- Mínigh go hachomair **dhá** dhúshlán atá le sárú ag ballstáit an AE mar thoradh ar an líon mór daoine atá ag lorg tearmainn san AE.

[20m]

5B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Threasach

Tabhair míniú ar fhorbairt na turasóireachta **nó** ar fhorbairt an iompair i réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

5C. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach

Scrúdaigh an tionchar a bhí ag gach ceann acu seo a leanas ar an bhforbairt a tháinig ar an ngníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach i réigiún in **Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Amhábhair
- Margaí.

[30m]

Ceist 6

6A. Castacht na Réigiún

Líon na gCainteoirí Laethúla Gaeilge i gCeantair Ghaeltachta Roghnaithe,
2011 agus 2016

Ceantar Gaeltachta	2011	2016
Contae Chiarraí	2500	2000
Contae Dhún na nGall	7000	5900
Contae Mhaigh Eo	1100	900

Curtha in oiriúint ó POS

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.
- (ii) Mínigh go hachomair straitéis **amháin** a d'fhéadfaí a úsáid chun dul i ngleic leis an meath i líon na gainteoirí laethúla Gaeilge sna ceantair Ghaeltachta.

[20m]

6B. Forbairt Uirbeach

Scrúdaigh na tosca a raibh tionchar acu ar an bhforbairt a tháinig ar cheantar uirbeach **amháin** i réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

6C. An tAontas Eorpach

Pléigh na dúshláin a d'fhéadfadh a bheith ag baint le forbairt an Aontais Eorpaigh sa todhchaí agus tagairt agat do thosca mar aontas polaitiúil, aontas eacnamaíoch agus flaithiúnas.

[30m]

ROINN 2 – TOGHAONAD

Ceist 7 go 12

NÍ MÓR duit tabhairt faoi cheist **AMHÁIN** as:

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha (Ceist 7, 8 agus 9)

NÓ

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine (Ceist 10, 11 agus 12)

Tá 80 marc ag dul do gach ceist.

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Ceist 7

7A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála de léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis taobh **ó dheas de thuaidhlíne 44**.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann acu seo a leanas mar is ceart:

- An limistéar faoi fhoirgnimh le hais a chéile i Sligeach
- Cúrsa iomlán bhóthar an N16
- An líne iarnróid
- An taiscumar.

[20m]

7B. Cuideachta Ilnáisiúnta

Scrúdaigh an tionchar atá ag gach ceann acu seo a leanas ar oibriú cuideachta ilnáisiúnta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi:

- Saolré an táirge
- Forbairtí i dteicneolaíocht na faisnéise.

[30m]

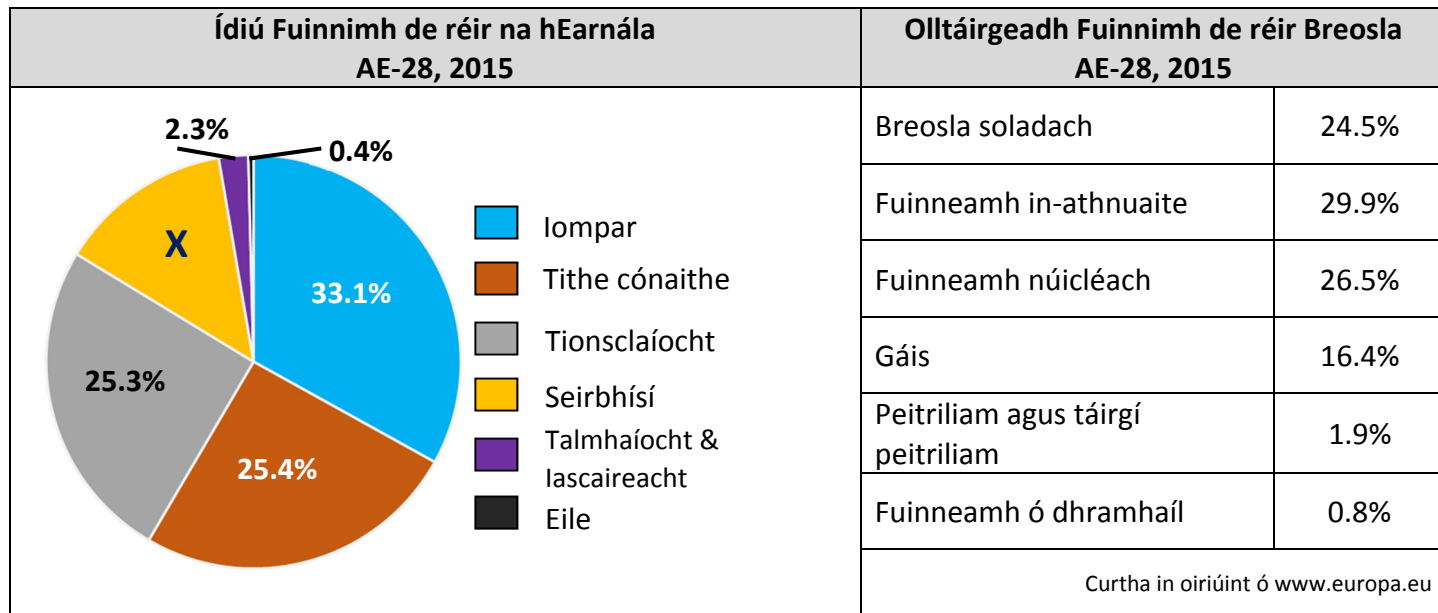
7C. Gníomhaíochtaí Geilleagracha – Tionchar ar an gComhshaol

Déan plé ar an tslí a bhféadfadh coimhlínt teacht chun cinn idir an leas eacnamaíoch agus leas an chomhshaoil mar thoradh ar shaothrú acmhainní, agus tagairt agat do **dhá** shampla a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

Ceist 8

8A. Fuinneamh

Scrúdaigh an t-eolas thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Cén céatadán d'fhuinneamh an AE-28 a ídíodh i gcúrsaí iompair in 2015?
- Ríomh **X**, an céatadán den fhuinneamh a ídíodh in earnáil na seirbhísí in AE-28 in 2015.
- Cén breosla a úsáideadh chun 24.5% díreach d'fhuinneamh an AE-28 a ghiniúint in 2015? Ainmnigh sampla **amháin** den sórt seo breosla.
- Cén breosla a úsáideadh chun an céatadán ab airde d'fhuinneamh an AE-28 a ghiniúint in 2015?
- Ainmnigh **dhá** shampla den fhuinneamh in-athnuaite.
- Mínigh go hachomair cúis **amháin** nach n-úsáidtear fuinneamh núicléach in Éirinn.

[20m]

8B. An tAontas Eorpach – Trádáil

Déan cur síos ar phatrúin trádála an Aontais Eorpaigh faoi láthair (trádáil inmheánach agus trádáil eachtrach araon) agus mínigh na tosca a mbíonn tionchar acu ar na patrúin trádála seo.

[30m]

8C. Forbairt Gheilleagrach – Geilleagar Forbartha

Scrúdaigh an tionchar atá ag **dhá** cheann acu seo a leanas ar fhorbairt tionscal gan chuing **nó** ar fhorbairt seirbhísí airgeadais **nó** ar fhorbairt na hollturasóireachta i ngeilleagar forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Tosca fisiceacha
- Tosca daonna
- Tosca polaitiúla.

[30m]

Ceist 9

9A. Trádáil na hÉireann

Easpórtálacha na hÉireann de réir Catagóirí Easpórtála agus Ceann Scríbe (na milliúin €)

	Talmhaíocht	Iascaireacht	Tionsclaíocht	Gan Rangú	Iomlán na nEaspórtálacha
Ean-lúil 2016	€m	€m	€m	€m	€m
An Bhreatain agus Tuaisceart na hÉireann	1 741	133	6 139	316	8 329
Tíortha eile san AE	1 279	190	24 330	115	25 914
An chuid eile den Domhan	670	94	31 508	9	32 281
Iomlán	3 690	417	61 977	440	66 524
Ean-lúil 2017	€m	€m	€m	€m	€m
An Bhreatain agus Tuaisceart na hÉireann	1 950	113	6 975	339	9 377
Tíortha eile san AE	1 561	239	24 493	253	26 546
An chuid eile den Domhan	814	96	33 946	231	35 087
Iomlán	4 325	448	65 414	823	71 010

Curtha in oiriúint ó POS

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Cén chatagóir easpórtála chun na Breataine Móire agus Tuaisceart na hÉireann ar tháinig meath ar a luach idir Eanáir-lúil 2016 agus Eanáir-lúil 2017?
- Cén luach iomlán (ina milliúin €) a bhí ar na heaspórtálacha go dtí ballstáit an Aontais Eorpaigh (AE) sa tréimhse Eanáir-lúil 2017?
- Cén céatadán de na heaspórtálacha iomlána a bhí ina n-easpórtálacha *Talmhaíochta* sa tréimhse Eanáir-lúil 2017?
- Ainmnigh **dhá** shampla ar bith d'easpórtálacha de chuid na hÉireann sa chatagóir *Gan Rangú*.
- Mínigh go hachomair **dhá** shlí a bhféadfadh athruithe ar bhallraíocht an Aontais Eorpaigh sa todhchaí dul i bhfeidhm ar trádáil na hÉireann.

[20m]

9B. Forbairt Gheilleagrach

Pléigh an tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna (IFD) agus an Olltáirgeacht Náisiúnta (OTN) mar shlite chun forbairt gheilleagrach a thomhas.

[30m]

9C. Suíomh na Gníomhaíochta Geilleagraí

Freagair gach ceann de na ceistanna a leanas agus tagairt agat don léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis **nó** don aerfótagraf **nó** do léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis agus don aerfótagraf **araon**.

- (i) Ainmnigh **dhá** fhoinsí d'fhuinneamh in-athnuaite a d'fhéadfaí a fhorbairt sa limistéar agus tabhair suíomh oiriúnach do gach ceann acu le tagairt eangaí nó le nodaireacht aitheanta.
- (ii) Agus tagairt agat do cheann **amháin** de na foinsí d'fhuinneamh in-athnuaite a d'ainmnigh tú i gcuid (i), mínigh na buntáistí a bhaineann leis an suíomh a roghnaigh tú.
- (iii) Mínigh cúis **amháin** a bhféadfadh muintir na háite cur i gcoinne na forbartha seo.

[30m]

PÁTRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Ceist 10

10A. Aerfótagraf

Tarraing sracléarscáil den aerfótagraf, leath an fhaid agus leath an leithid.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- An abhainn
- Fothrach mór stairiúil sa talamh láir
- Iosta de chuid na seirbhísí éigeandála sa chúlra ar chlé
- Carrchlós sa tulra ar chlé.

[20m]

10B. Pleanáil Uirbeach

Scrúdaigh a éifeachtaí is atá straitéisí pleanála uirbí chun **dhá** cheann de na fadhbanna uirbeacha seo a leanas a réiteach agus tagairt agat do cheanta(i)r uirbeach(a) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Tithíocht
- Iompar
- Truailliú.

[30m]

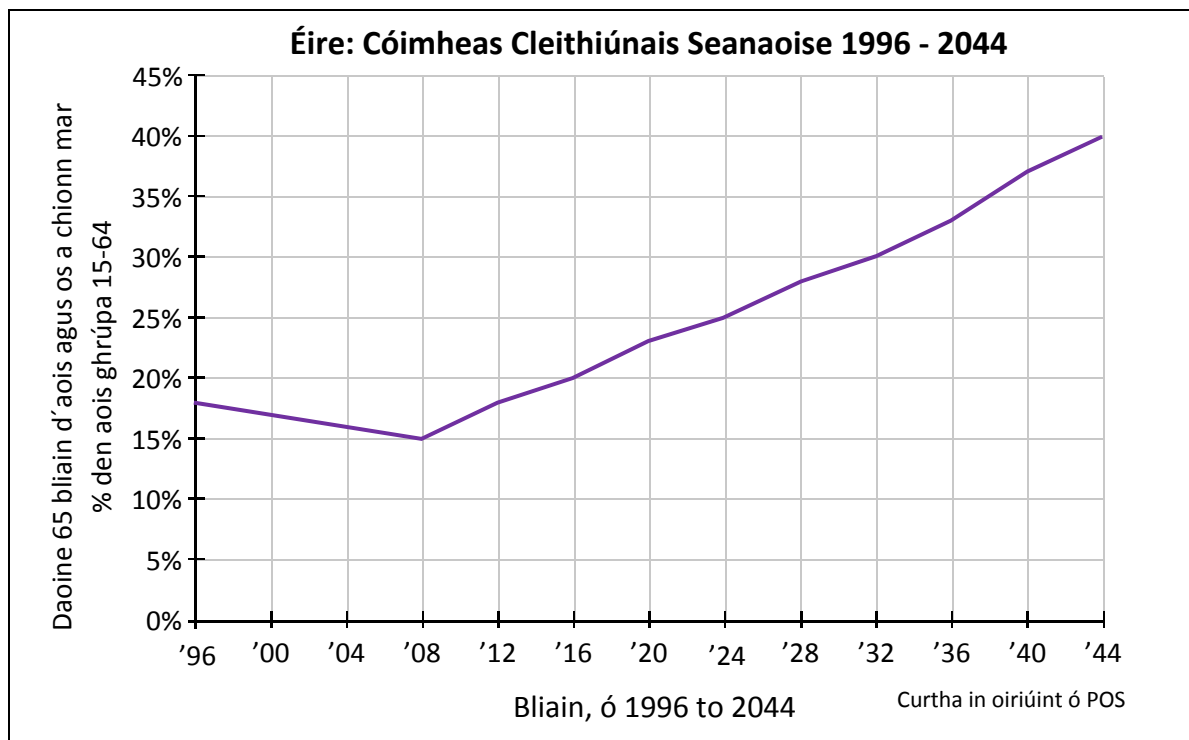
10C. Imirce

Déan cur síos ar an tslí a bhfuil treochtaí imirce le tamall anuas ag dul i bhfeidhm ar bheartais imirce san Eoraip.

[30m]

Ceist 11

11A. Daonra na hÉireann

Scrúdaigh an graf thuas agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- (i) Cén cóimheas cleithiúnais seanaoise (%) a bheidh ann in 2024?
- (ii) Cén tréimhse blianta sa ghraf inar tháinig meath ar an gcóimheas cleithiúnais seanaoise?
- (iii) Cé mhéad bliain a thógfaidh sé ar an gcóimheas cleithiúnais seanaoise dúbailt ó leibhéal 2016?
- (iv) Cén bhliain sa ghraf ina raibh an cóimheas cleithiúnais seanaoise ag an leibhéal ab fhearr ó thaobh an gheilleagair de?
- (v) Mínigh go hachomair cúis **amháin** le fás ar an gcóimheas cleithiúnais seanaoise.
- (vi) Mínigh go hachomair **dhá** iarmhairt de thoradh ar fhás ar an gcóimheas cleithiúnais seanaoise.

[20m]

11B. Dáileadh Lonnaíochta

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis de Shligeach a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Agus fianaise ón léarscáil á húsáid agat, tabhair míniú ar an éagsúlacht i ndáileadh na lonnaíochta sa limistéar a thaispeántar ar an léarscáil.

[30m]

11C. Uirbeachas sa Todhchaí

Pléigh **dhá** cheist a mbeidh ar chathracha dul i ngleic leo sa todhchaí sa domhan forbartha.

[30m]

Ceist 12

12A. Uirbiú

Staitisticí an Daonra Uirbigh i Réigiúin Roghnaithe

Réigiún	Líon na ndaoine ina gcónaí i gceantair uirbeacha (ina mílte)			% den daonra iomlán ina gcónaí i gceantair uirbeacha		
	1990	2014	2050	1990	2014	2050
An Domhan	2 285 031	3 880 128	6 338 611	45	54	66
Meiriceá Thuaidh	212 935	291 860	390 070	75	81	87
An Afraic fho-Shahárach	132 971	345 617	1 136 822	27	37	55
An Eoraip	505 991	545 382	581 113	70	73	82
Éire	2 009	2 944	4 474	57	63	75

Curtha in oiriúint ón World Urbanisation Prospects, Highlights, 2014 Revisions, United Nations

Scrúdaigh an tábla thuas a léiríonn líon na ndaoine ina gcónaí i gceantair uirbeacha agus an céatadán den daonra iomlán ina gcónaí i gceantair uirbeacha i réigiúin roghnaithe. Freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

- Cén **dá** réigiún a mbeidh an céatadán is mó dá ndaonra iomlán ina gcónaí i gceantair uirbeacha faoi 2050?
- Ríomh an t-athrú faoin gcéad ar an líon daoine ina gcónaí i gceantair uirbeacha in Éirinn idir 2014 agus 2050.
- Mínigh go hachomair cúis **amháin** leis an athrú seo ar an líon daoine ina gcónaí i gceantair uirbeacha in Éirinn.
- De réir an tábla, beidh méadú suntasach tagtha ar líon na ndaoine ina gcónaí i gceantair uirbeacha san Afraic fho-Shahárach faoi 2050.
Mínigh go hachomair **dhá** fhadhb a d'fhéadfadh a bheith ann de bharr an mhéadaithe seo.

[20m]

12B. Tréithe Daonra – Éire

Tabhair cur síos agus míniú ar conas a d'athraigh tréithe an daonra in Éirinn ó na 1950idí anall.

[30m]

12C. Fairsingiú Uirbeach

De réir mar a fhásann agus mar a fhairsingíonn cathracha, bíonn tionchar acu ar na ceantair thuaithe máguaird.

Pléigh an ráiteas seo agus tagairt agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

ROINN 3 – ROGHAONAIÐ

Ceist 13 go 24

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

Idirspheáchas Domhanda

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

13. Mairimid i ngeilleagar idirspheách domhanda. Bíonn tionchar ag gníomhartha nó ag cinntí a dhéantar i gceantar amháin ar cheantair eile.

Scrúdaigh an ráiteas seo agus tagairt agat do gach ceann acu seo a leanas:

- Fadhbanna domhanda comhshaoil
- Tionchar cinntí sóisialta agus polaitiúla.

[80m]

14. Tagann athruithe ar thuairimí daoine maidir le forbairt agus le tearcforbairt. Pléigh an ráiteas seo agus tagairt agat do mhodhanna contrártha chun tabhairt faoi forbairt.

[80m]

15. Is samhail don forbairt sa todhchaí í an inbhuanaitheacht.

Pléigh an ráiteas seo agus tagairt agat do **thrí** cinn acu seo a leanas:

- Úsáid acmhainní
- An trádáil chóir
- Ceisteanna ceartais
- Féintuilleamaí.

[80m]

Geo-éiceolaíocht

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

16. Bíonn tionchar á imirt ar shaintréithe ithreach ag na próisis éagsúla sa gharthimpeallacht. Scrúdaigh **trí** phróiseas ithreach ar bith a mbíonn tionchar acu ar shaintréithe ithreach.

[80m]

17. Tabhair cur síos agus míniú ar chomhdhéanamh ginearálta agus ar shaintréithe cineál **amháin** ithreach.

[80m]

18. Déan cur síos ar na saintréithe aeráide agus ithreach i mbithóm **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air, **agus** scrúdaigh an tionchar atá ag na saintréithe aeráide agus ithreach seo ar forbairt an fhásra sa bithóm sin.

[80m]

Cultúr agus Ionannas

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

19. Scrúdaigh tábhacht an reiligiúin mar tháscaire cultúir. [80m]
20. Pléigh coincheap an ilchultúrachais mar a bhaineann sé le domhan an lae inniu. [80m]
21. Scrúdaigh an tionchar a bhíonn ag teorainneacha fisiceacha agus polaitiúla ar choincheap an ionannais. [80m]

Comhshaol an Atmaisféir agus na nAigéan

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

22. Déan cur síos ar fhoirmiú gach cinn acu seo a leanas **agus** pléigh an tslí a dtéann sé i bhfeidhm ar phatrúin aimsire:
- Lagraigh sna domhanleithid lair
 - Frithchioclóin
 - Leoithní gaoithe ar tír agus ar farraige.
- [80m]
23. Scrúdaigh sainaeráid dhomhanda **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi agus tagairt agat do **thrí** cinn acu seo a leanas:
- Teocht
 - Frasaíocht
 - Suíomh
 - Brúchriosanna (aerchúrsaíocht).
- [80m]
24. Athraíonn aeráid thar am agus spás. Pléigh é sin. [80m]

Níl aon ábhar scrúdaithe ar an leathanach seo

An Ardteistiméireacht, 2018 – Ardleibhéal

Tíreolaíocht

Dé hAoine 8 Meitheamh
Maidin 9:30 – 12:20